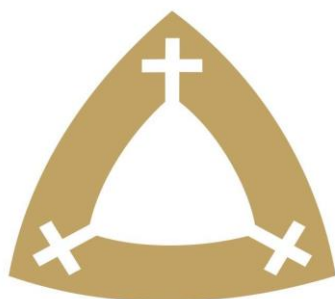

**Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta**

POSOLSTVO JÁNA PAVLA II. 2016

„Súčasn   výzvy a trendy v...“

**Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
konanej v d  noch 21. – 22. apríla 2016 v Poprade**

Ružomberok 2016

Konferencia sa uskutočnila s podporou
Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity, č. projektu GAPF 4/5/2015

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU
Pedagogická fakulta, Katedra manažmentu Poprad
^a
INŠTITÚT JURAJA PÁLEŠA V LEVOČI, SLOVENSKO
VYSOKÁ ŠKOLA KARLOVY VARY, ČESKÁ REPUBLIKA
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W CHEŁMIE, POLSKA
KLINIKA DTaRCH JLF UK a ŠÚDTaRCH, n.o., DOLNÝ SMOKOVEC, SLOVENSKO
VYSOKÁ ŠKOLA MEDZINÁRODNÉHO PODNIKANIA ISM SLOVAKIA PREŠOV,
SLOVENSKO
VÝCHODOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJ, N. O., PODHÁJSKA, SLOVENSKO

POSOLSTVO JÁNA PAVLA II. 2016

„Súčasn   výzvy a trendy v...“

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
konanej v d  noch 21. – 22. apríla 2016 v Poprade

Ružomberok 2016

Editori:

doc. PaedDr. ThDr. Anton Lisnik, PhD. – Katolícka univerzita v Ružomberku, PF Poprad
PhDr. Katarína Greňová – UPJŠ v Košiciach, Filozofická fakulta Košice

Redakčná rada:

doc. PaedDr. ThDr. Anton Lisnik, PhD.
PhDr. Katarína Greňová
Mgr. Marián Ambrozy, PhD.
Ing. Jana Janičková, PhD.
Mgr. Anna Chocholáková
PhDr. Ingrid Mladá
Ing. Anna Diačiková, CSc.
Ing. PaedDr. Petr Vyhnal, PhD.
Bc. Jozef Čisarík

Recenzenti:

prof. Ing. Bohuslava Mihalčová, PhD.
doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.
prof. dr hab. Piotr Mazur

Technická spolupráca:

PhDr. Katarína Greňová
PaedDr. Ján Gera, PhD.

Za jazykovú a formálnu úpravu zodpovedajú autori príspevkov

VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 5512/1A, 034 01 Ružomberok
verbum@ku.sk

ISBN 978-80-561-0369-2

OBSAH

SLOVO NA ÚVOD	17
POZDRAV REKTORA KATOLÍCKEJ UNIVERZITY V RUŽOMBERKU.....	18
ŠTEFAN NÁHALKA – 100. VÝROČIE NARODENIA	21
PLENÁRNE VYSTÚPENIA	24
ONTOLOGICKÉ A METODICKÉ POCHYBENIA EKONÓMIE HLAVNÉHO PRÚDU	
Ladislav Andrášik.....	25
BASIC NEEDS IN EDUCATION	
Mihail Calalb.....	54
CONTEMPORARY MIGRATION AND MIGRANTS AS VICTIMS OF CRIMINAL ACTS	
Nikola Dujovski, Snežana Mojsoska.....	60
O PÔDE TROCHU INAK	
Juraj Hraško.....	70
POZNÁMKY K FENOMÉNU FYZIKÁLNYCH KONŠTÁNT	
Július Krempaský, Marián Ambrozy.....	75
EXISTENČNÁ KAUZA	
Štefan Kassay	78
KÔRY ZVETRÁVANIA V ZÁPADNÝCH KARPATOCH, ICH GENÉZA A STRATIGRAFIA	
Ján Košťálik.....	87
THE PERSONAL STRUCTURE OF SELF-DETERMINATION IN THE PHILOSOPHY OF KAROL WOJTYŁA	
Hans Köchler	99
ÚVAHY O VÝZVE TEÓRII MANAŽMENTU Z POHLADU BUDÚCNOSTI	
František Lipták.....	104
SCIENTIFIC KNOWLEDGE, PERSONAL FREEDOM AND SOCIAL JUSTICE	
Miloš V. Lokajíček, Jiří Procházka	110
VZDUCH, KTORÝ DÝCHAME	
Štefan Luby, Martina Lubyová.....	115
POROZUMENIE AKO ODHAĽOVANIE VÝZNAMU	
Peter Ondrejko.....	123
ANÓMIA V RODINE?	
Peter Ondrejko.....	130

KLIMATICKÁ ZMENA A ENCYKLIKA LAUDATO SI' OD PÁPEŽA FRANTIŠKA	
Dušan Podhorský.....	138
TEORIE, METODOLOGIE A SYSTÉM METOD VĚDECKÉHO POZNÁNÍ V KRIMINALISTICE	
Viktor Porada.....	146
PRAVDA A DOBRO V NÁUKE SV. JÁNA PAVLA II.	
Anton Tyrol	159
SÚČASNÉ TRENDY A VÝZVY V MANAŽMENTE, MARKETINGU A EKONOMIKE.....	164
KNOWLEDGE WORKER AND HIS COMPETENCIES	
Mária Antalová.....	165
SOCIAL ENTREPRENEURSHIP VERSUS PUBLIC FINANCE	
Vojtěch Beck	174
PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI, ROZPOČTU A SPRÁVĚ MAJETKU	
Jiří Bečica	180
NÁVRHY PRE DAŇOVÚ POLITIKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY	
Zuzana Brindzová.....	188
ZNALOSTNÝ MANAŽMENT A INOVAČNÝ POTENCIÁL	
Anna Diačiková	197
MANAŽÉRSKE SYSTÉMY A SLOVENSKÁ NÁRODNÁ AKREDITAČNÁ SLUŽBA (SNAS)	
Jaroslav Demko, Ľubica Černá.....	205
INNOWACJE I TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE W PROCESIE NAUCZANIA AKADEMICKIEGO	
Małgorzata Dubis	213
KONKURENČNÁ VÝHODA LOGISTICKÝCH SPOLOČNOSTÍ VYUŽÍVANÝCH OUTSOURCING PRI VYKONÁVANÍ JEDNOTLIVÝCH PODNIKOVÝCH ČINNOSTÍ	
Klaudia Gubová, Patrik Richnák.....	223
SÚČASNÉ TRENDY A VÝZVY V MANAŽMENTE ŽELEZNIČNÝCH PODNIKOV	
Danka Harmanová, Dominik Harman	233
NEW CHALLENGES FOR SUSTAINABLE TOURISM	
Eva Hvizdová	242
HODNOTENIE EKONOMIKY A MANAŽOVANIA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV	
Jana Janičková.....	249

APLIKÁCIE KONFRONTAČNEJ MATICE V MANAŽMENTE	
Michal Jenčo.....	258
POSTAVENIE JEDNOTLIVCA V SYSTÉME SPOLOČENSKY ZODPOVEDNÉHO PODNIKANIA	
Miroslava Kolcúnová, Vladimír Hladlovský, Dušan Mištuna	264
THE INFLUENCE OF PACKAGING DESIGN ATTRACTIVENESS ON CONSUMER'S BEHAVIOUR	
Tomáš Koprda	268
TIEŇOVÁ EKONOMIKA A JEJ PREJAVY VO VZŤAHU K TRHU PRÁCE	
Daniela Palaščáková	276
SOCIÁLNE ZRUČNOSTI AKO KONKURENČNÁ VÝHODA PREDAJCOV	
Miroslav Poláček	284
TRENDS IN DISTRIBUTION CHANNELS OF FOOD PRODUCTS	
Michal Pružinský.....	291
ORGANISATIONAL CULTURE AS THE DETERMINANT OF ATTITUDES AND ENGAGEMENT LEVEL OF THE MEDICAL STAFF	
Marzena Pytel-Kopczyńska.....	299
KREŠŤANSKÉ HODNOTY V MANAŽÉRSKEJ ETIKE	
Jozef Polačko.....	305
MERANIE A HODNOTENIE SPOKOJNOSTI ZAMESTNANCOV VO VÝROBNOM PODNIKU	
Júlia Rakovská.....	314
„ZLATÉ PRAVIDLO V PODNIKANÍ – ZASTARANÝ PREŽITOK ALEBO NADČASOVÁ CESTA?“	
Dana Sirkovská.....	319
VÝZNAM AUTENTIZACE A ŠIFROVÁNÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ	
Vladimír Smejkal, Jindřich Kodl.....	324
MODERNÉ PRÍSTUPY PRE SPOLOČENSKY ZODPOVEDNÉ PODNIKY	
Dominika Sokolovská	334
EKONOMICKÉ, SOCIÁLNE A ETICKÉ IMPLIKÁCIE DAŇOVÝCH ÚNIKOV	
Jozef Stieranka, Iveta Nováková	341
THE EU STRATEGY FOR THE DANUBE REGION - SUPPORT MEASURE FOR BUILDING PROSPERITY IN THE DANUBE REGION	
Jaroslava Szüdi	352
VZŤAH NÁRODNEJ KULTÚRY A VYBRANÝCH FUNKCIÍ MANAŽMENTU	
Helena Šajgalíková, Lukáš Copuš.....	360

AKTUÁLNÍ VÝCHODISKA STRATEGICKÉHO MANAGEMENTU	
Ivan Vágner	370
TRENDY V SYSTÉMOVOM MYSLENÍ SO ZAMERANÍM NA MANAŽÉRSKE ČINNOSTI	
Petr Vyhnaľ	379
VYUŽÍVANIE VYBRANÝCH NÁSTROJOV NA ANALÝZU KONKURENCIE V MSP NA SLOVENSKU	
Katarína Zimermanová, Lucia Bartková	386
SÚČASNÉ TRENDY A VÝZVY V SPOLOČENSKÝCH A HUMANITNÝCH VEDÁCH	396
THE VALUE OF HUMAN LIFE IN TRILOGY ODTIENENÉ OBLOMKY /TONED SPLINTERS/ BY LAJOS GRENDL	
Magdaléna Barányiová, Tibor Žilka.....	397
КАТЕГОРИЯ СЛУЧАЙНОГО В ДИАЛЕКТИКЕ ГЕГЕЛЯ И ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ ТЕОРИИ ВЕРОЯТНОСТЕЙ	
Алексей Иванович Белоусов	406
SOCIÁLNO-ANTROPOLOGICKÝ ROZMER PRAVDY O ČLOVEKU A O SVETE	
Jozef Bieľak.....	413
SOCIÁLNY BLAHOBYT A FENOMÉN SPOLOČNÉHO DOBRA	
Jozef Bieľak.....	420
RIEŠENIE OTÁZKY EXTRÉMNEJ CHUDOBY A SOCIÁLNEHO VYLÚČENIA NA PRINCÍPOCH VYCHÁDZAJÚCICH Z KRESŤANSTVA	
Martina Bocánová, Katarína Slobodová Nováková	428
ŠPECIFIKÁCIA SOCIALIZAČNÝCH PROBLÉMOV ADOLESCENTOV	
Mária Borová.....	434
AKTUÁLNE PROBLÉMY CHUDOBNÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT	
Gizela Brutovská	441
SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF FUTURE TEACHER'S TRAINING	
Olena Budnyk.....	451
A PO MATURZE CHODZILIŚMY NA KREMÓWKI...	
Iwona Burkacka.....	459
NÁUKA A ETIKA CIRKVI – KOMPAS ALEBO FATAMORGÁNA V MENIACOM SA SVETE PRÁCE	
Monika Čambáliková	468
POLITICAL LEADERS AS PUBLIC ACTORS IN SLOVAKIA	
Alexander Čemez	476

VÝZNAM INTERDISCIPLINARITY PRE KONŠTITUOVANIE
FILOZOFICKEJ ANTROPOLÓGIE

Martin Čengeri..... 481

INTERPOHLAVNÉ ROZDIELY V ÚROVNI EMPATIE A PROSOCIÁLNOH
SPRÁVANÍ V OBDOBÍ NESKOREJ ADOLESCENCIE

Dominika Doktorová..... 490

TRENDY ROZHODUJÚCICH NEROVNOSTÍ V PRÍJMOCH STARŠÍCH ĽUDÍ
S DOPADMI NA SPOTREBU V SR

Gabriela Dováľová, Ján Košta..... 500

ROZVOJ NÁRODOV V CHÁPANÍ JÁNA PAVLA II. A JEHO NALIEHAVOSŤ DNES

Alžbeta Dufferová 509

ПОСТГУМАНИЗМ: НОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ

Сергей Назипович Гавров..... 514

NOVÉ TEORETICKÉ PRÍSTUPY V SOCIÁLNEJ PRÁCI
S DROGOVO ZÁVISLÝMI OSOBAMI

Katarína Greňová, Anton Fabian..... 519

SUPERVÍZIA V BOJI PROTI MOBBINGU U SOCIÁLNYCH PRACOVNÍKOV
VO VEREJNEJ SPRÁVE

Adriana Grigerová, Ľubomír Pekarčík 526

CHARAKTERISTIKA TVORBY DANIELY KAPITÁŇOVEJ
V LITERÁRNOM KONTEXTE

Hana Guzmická 538

VYBRANÉ ASPEKTY DIFERENCIÁCIE NÁZOROVÝCH POZÍCIÍ
NA INTERRUPCIU

Nikola Halčišáková 543

PREFERENCIE, NÁZORY A SPRÁVANIE PRIJÍMATEĽOV SLOVENSKEJ
MEDIÁLNEJ KULTÚRY

Vladimíra Hladíková 553

(ANTI)UTOPICKÉ ODKAZY PRE SÚČASNÚ SPOLOČNOSŤ

Marián Horenský..... 566

CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNEHO PORADENSTVA SENIOROM

Tomáš Hudák..... 572

ŠKOLA AKO ČINITEL FORMUJÚCI MORÁLNE HODNOTY DETÍ MLADŠIEHO
ŠKOLSKÉHO VEKU

Eva Chlapečková..... 578

RODINA AKO ČINITEL FORMUJÚCI MORÁLNE HODNOTY DETÍ

Eva Chlapečková..... 588

ŠTÁTNA ÚVEROVÁ POLITIKA AKO FAKTOR PÔSOBIACI NA MLADÝCH ĽUDÍ PRI ICH ROZHODOVANÍ O ZALOŽENÍ SI RODINY	
Anna Chocholáková, Anton Lisník	594
PRÍNOS SOCIALIZÁCIE PRE ČLOVEKA V OBLASTI ŠPORTU	
Katarína Chovancová	604
ODPÚŠŤANIE AKO DUCHOVNÝ ROZMER ČLOVEKA A JEHO ŽIVOTA	
Elena Ištvánová, Kristína Ištvánová	612
VOLTAIROV ROMÁN CANDIDE – POKUS O VÝKLAD SYMBOLOV	
Ján Jakubej.....	620
THE NUMBER OF THE SINGULAR SQUARES IN THE SPECIAL LOCAL RING	
Rastislav Jurga.....	630
SOCIÁLNA A ÚZEMNÁ KOHÉZIA V ODKAZE JÁNA PAVLA II.	
Slavomír Karabinoš	633
NOVÁ PARADIGMA VO FILOZOFII A VEDE	
Peter Kohút.....	638
PREČO JE INTROSPEKCIA PROBLÉMOM?	
Matúš Koločík	648
NIEKTORÉ ASPEKTY KÚPEĽNÉHO CESTOVNÉHO RUCHU NA SLOVENSKU, JEHO PROBLÉMY A VÝZVY	
Kamil Kyšľa, Lenka Rezníčková.....	652
STRATÉGIE ZVLÁDANIA RODINY SO ZÁVISLÝM ČLENOM	
Nela Laciaková.....	661
LÁSKA V ŽIVOTE JÁNA PAVLA II. AKO MORÁLNE POSOLSTVO PRE SOCIÁLNE SLUŽBY	
Lýdia Lehoczka, Katarína Vanková	670
SATYSFAKCJA ZE ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIEGO A POZIOM INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ PARTNERÓW	
Jacek Łukasiewicz, Kazimierz Świąś, Urszula Jastrzębska-Socha	679
DIAGNÓZA R95 AKO SOCIÁLNO-EKONOMICKÝ PROBLÉM	
Ľudmila Lysá.....	703
JÁN PAVOL II. A RÓMOVIA	
Martin Majda	710
SÚČASNÉ TRENDY NA DROGOVEJ SCÉNE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	
Michal Marko	716
NAD ÚVAHOU JOSEPHA RATZINGERA O KRÁSE	
Monika Mičudová	725

APPLYING COMPANY'S SOCIAL WORK AT THE SELECTED COMPANY	
Zuzana Moravcová	728
ČLOVĚK V BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU A VYMEZENÍ POJMŮ KOMPLEXNÍ BEZPEČNOSTI	
Stanislav Nečas, Eduard Bruna, Viktor Porada	735
STAV KOGNITÍVNYCH SCHOPNOSTÍ SENIOROV ŽIJÚCICH V DOMOVE DÔCHODCOV: ROZDIELY MEDZI VEKOVÝMI KATEGÓRIAMI	
Dagmar Nemček, Alexander Simon	747
TRANSLATION IN THE CLASSROOM	
Martin Němec	753
RÓMSKA OTÁZKA Z HĽADISKA VEREJNEJ MIENKY A PRÁVNEHO PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY	
Dominika Neupauerová	760
NIETZSCHE, FOUCAULT, GENEALÓGIA	
Stanislav Olejár	766
KOMPARÁCIA PREFERENCIE HODNÔT U MLÁDEŽE	
Lenka Pasternáková	773
KULTÚRNE DIMENZIE HODNOTOVÝCH POSTOJOV	
Jana Pecníková	781
NIEKTORÉ OBLASTI PRÁVA V KONFRONTÁCII SO SOCIÁLNOU NÁUKOU CIRKVI	
Martin Píry	791
CASE STUDIES OF INVOLVEMENT OF VOLUNTEERS IN ORGANIZED EVENTS	
Kristína Pompurová, Marta Vránová, Andrej Malachovský	798
THE POLITICAL DIMENSION OF FEMINISM - POLISH WOMEN'S ROLE IN BUILDING DEMOCRACY IN THE BEGINNING OF XX CENTURY	
Małgorzata Posylek	808
THE POLITICAL IMAGE - ANALYSIS OF THE PROCESS OF MEDIATIZATION AND THEATRICALIZATION IN TERMS OF ELECTORAL SUCCESS	
Małgorzata Posylek	818
CRITIQUE OF GUYER'S READING OF KANT'S REFUTATION OF IDEALISM IN "KANT AND THE CLAIMS OF KNOWLEDGE"	
Mazdak Rajabi	834
TRESTNÝ ČIN TERORIZMU AKO LEGITÍMNY DÔVOD OBMEDZENIA OSOBNÉJ SLOBODY PRI ZADRŽANÍ A VÄZBE	
Sergej Romža	844
ESTETICKÉ VNÍMANIE	
Alexandra Rychtarčíková	851

VÝVOJ PROGRAMATIKY SLOVENSKÝCH POLITICKÝCH STRÁN	
Miroslav Řádek	854
POTENCIÁLNE HROZBY CBRN TERORIZMU: POTREBA DIALÓGU S VEREJNOSŤOU	
Jozef Sabol, Bedřich Šesták	863
JÁN PAVOL II – FENOMÉN V MEDIÁLNO M PRIESTORE	
Ján Sabol.....	873
WSPÓŁCZESNA RODZINA I JEJ ZNACZENIE W WYCHOWANIU PRZYSZŁYCH POKOLEŃ	
Malwina Setkowicz	879
TRENDY VOLEBNÍ NEÚČASTI V ČESKÉ REPUBLICE	
Josef Smolík	884
DOBŘÁ SPOLOČNOST V DIELE I. KANTA AKO VÝZVA PRE SÚČASNOSŤ	
Kristián Stacho	892
INNOWACYJNOŚĆ W PSYCHOLOGII	
Marian Zdzisław Stepulak.....	899
NAČO SÚ NÁM HUMANITNÉ VEDY?	
Lukáš Švihura.....	908
MOŽNOSTI ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA SOCIÁLNYCH KURÁTOROV	
Janeta Teluchová, Kristína Kazimierová.....	913
ORDOLIBERALIZMUS A ODKAZ JEHO HODNÔT PRE SÚČASNOSŤ	
Mária Tokárová	919
VIZUALIZÁCIA ETICKÝCH KONCEPCIÍ	
Adriana Tomajková.....	927
SYMBOLY KRIMINÁLNIHO TETOVÁNÍ – INTERPRETACE A VÝZNAM	
Barbora Vegrichťová	933
DIGITAL LITERACY AND ADAPTATION PROCESSES IN THE CONTEXT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES OF NEW MEDIA IN SLOVAKIA	
Ivana Viteková.....	942
NOVÉ PODOBY ŽURNALISTIKY V ÉRE INTERNETU	
Ján Višňovský.....	951
LINGUISTIC PICTURE OF THE YOUTH IN THE TEXTS OF JOHN PAUL II.	
Dorota Zdunkiewicz-Jedynak.....	957

ÚSTAVNÍ POHLED NA PRÁVO AZYLU – NEJDE O SEBEVRAŽDU
KŘESŤANSKÉ EVROPY, NEBO JEN O ŘEŠENÍ HUMANITÁRNÍ KATASTROFY
V BÝVALÉ OSMANSKÉ ŘÍŠI?

Vladimír Zoubek 962

SÚČASNÉ TRENDY A VÝZVY VO VEDE A VZDELÁVANÍ 968

ETICKÉ ASPEKTY JAZYKOVEJ VÝCHOVY A KOMUNIKÁCIE S DIEŤAŤOM

Beáta Akimjaková 969

VYUČOVANIE ODBORNÝCH TECHNICKÝCH PREDMETOV AKCENTUJÚCE
SÚČASNÉ TRENDY V ODBOROVEJ DIDAKTIKE

Ján Bajtoš..... 977

COOPERATION BETWEEN THE PHYSIOTHERAPIST
AND THE PATIENT'S FAMILY

Elżbieta Cygnar, Krzysztof Rejman, Magdalena Żmuda-Palka, Anna Tyka,
Beata Rejman, Marcin Kmiecik 985

NAUCZANIE I WYCHOWANIE DZIECKA W ŚWIETLE WARTOŚCI
EMANCYPACYJNYCH I KRYTYCZNYCH

Iwona Czaja-Chudyba 991

VÝZVY ROKU 2016 VO VZDELÁVANÍ BUDÚCICH DIPLOMATOV NIELEN
V BEZPEČNOSTNOM SEKTORE

Ladislav Čeri 1000

POVEDOMIE VYSOKOŠKOLSKÝCH ŠTUDENTOV V OBLASTI
ODPISOVANIA A PLAGIÁTORSTVA NA SPU V NITRE

Eleonóra Černáková, Lucia Palšová..... 1005

INTEGROVANÉ TEMATICKÉ VYUČOVANIE AKO FORMA
ALTERNATÍVNEHO VZDELÁVACIEHO PROCESU

Liana Čižmarová 1016

PEDAGOGIKA TELA PODĽA JÁNA PAVLA II. VS. NEOEMANCIPAČNÁ
SEXUÁLNA PEDAGOGIKA

Veronika Dubecká 1023

ROZVOJ VIDEO ANALÝZY, JEJ VÝSKUM A POZNANIE

Martin Ďurovec, Milan Kutaj 1031

VÝUKA „INFORMATICKÝCH“ PŘEDMĚTŮ NA EKONOMICKÝCH
(MANAŽERSKÝCH) STUDIJNÍCH PROGRAMECH

Josef Fiala, Jaroslav Šigut, Jan Ministr 1037

MOŽNOSTI POUŽITIA SLOBODNÉHO SOFTVÉRU V PROCESOCH
VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA

Matúš Formanek 1042

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ

Ян Галло 1049

MATEMATICKÉ VZDELÁVANIE ZALOŽENÉ NA DÔMYSELNEJ APLIKÁCII UŽ ZÍSKANÝCH VEDOMOSTÍ A ZRUČNOSTÍ	
Dalibor Gonda	1056
PERCEPCIA ŽENSKEJ ROZPRÁVKOVEJ HRDINKY DETSKÝM A DOSPELÝM PUBLIKOM	
Lenka Gogová, Lenka Regrutová.....	1064
TVORIVOSŤ UČITEĽA FILOZOFIE	
Andrea Gondová.....	1072
CONTEMPORARY AMERICAN VALUE MAPPING OF THE WORLD	
Olena Hundarenko.....	1080
THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SPACE A MOUNTAIN SCHOOLS OF THE CARPATHIAN REGION OF UKRAINE	
Inna Chervinska.....	1090
DIFFICULTIES EXPERIENCED BY STUDENTS AND THEIR RESILIENCE	
Justyna Iskra, Waldemar Klinkosz	1094
INTERFACE FOR READING DATA FROM 1D CMOS SENSOR HAMAMATSU S10077 WITH BUILD-IN A/D CONVERTER	
Vladislav Janák, Luděk Bartoněk.....	1103
ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ, TRENDY A STRATÉGIA VÝSKUMU A VÝVOJA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	
Mária Kačírková.....	1109
RAISING A CHILD IN THE CONTEMPORARY TIMES	
Jolanta Karbowniczek	1117
ŠKOLSKÉ PROSTREDIE - SPOLUPRÁCA ALEBO RIVALITA?	
Viera Kleinová.....	1125
STUDENTS' INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND THEIR PERSONALITY	
Waldemar Klinkosz, Justyna Iskra	1132
TRADÍCIE A PREMENY MULTIKULTÚRNEJ VÝCHOVY NA SLOVENSKU	
Igor Kominarec, Edita Kominarecová.....	1141
CUDZOJAZYČNÁ A INTERKULTÚRNA KOMPETENCIA MANAŽÉROV A ŠTUDENTOV MANAŽMENTU PRE POTREBY HOSPODÁRSKEJ PRAXE NA SLOVENSKU	
Iveta Kontríková.....	1148
SCHOPNOSŤ VYSOKOŠKOLÁKOV KRITICKY MYSLEŤ – ODRAZ ICH PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVY V KONTEXTE SCHOPNOSTI NAPŕŇAŤ EDUKAČNÉ VÝZVY	
Martina Kosturková, Valentína Šuťáková, Janka Ferencová.....	1154

REGIONAL DISPARITY AS PUBLIC HEALTH FORMING FACTOR	
Olga Kozlova, Elena Bedrina, Tamara Kuprina.....	1165
VÝCHOVNÉ PÔSOBENIE AKO PROSTRIEDOK SOCIÁLNEJ INKLÚZIE RÓMOV	
Ľudmila Krajčířiková	1171
APPLICATIONS OF MONTESSORI METHODS IN PRAXIS	
Helena Kuberová	1179
STRATEGIC MANAGEMENT IN ACADEMIC MIGRATION SPACE	
Tamara V. Kuprina, Anna Petrikova	1185
DRUHY UMELEJ INTELIGENCIE	
Miriam Liptáková	1193
SOCIÁLNA OCHRANA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V PRVEJ DEKÁDE 21. STOROČIA	
Zuzana Macková	1199
VPLYV OSOBNOSTNÝCH PREDIKTOROV SYNDRÓMU VYHORENIA NA VYROVNÁVANIE SA SO STRESOM U ŠTUDENTOV OŠETROVATEĽSTVA	
Ľudmila Majerníková, Anna Hudáková, Andrea Obročníkova	1211
TEACHER AS A DECISIVE FACTOR MOTIVATING LEARNING	
Zuzana Malacká.....	1218
PROKRASŤINAČNÍ CHOVÁNÍ Z POHLEDU OSOBNOSTNÍCH CHARAKTERISTIK	
Jana Matochová	1222
METODIKA CLIL NA I. STUPNI ZŠ SO ZAMERANÍM NA ANGLICKÝ JAZYK	
Silvia Oleníková	1227
VYBRANÉ ASPEKTY EVALUÁCIE V BIOLÓGII NA GYMNÁZIU	
Andrea Ondrušková.....	1232
POSILOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍ ZODPOVĚDNOSTI V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V TERCÍÁRNÍM A CELOŽIVOTNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	
Dagmar Jakubcová, Libuše Páleníčková	1239
VYBRANÉ MOTIVAČNÉ ČINITELE VOĽBY VÝBEROVÝCH PREDMETOV V PROCESE VYSOKOŠKOLSKÉJ EDUKÁCIE	
Mária Siroťáková	1246
SEBAREFLEXIA AKO NÁSTROJ ZVYŠOVANIA KVALITY PEDAGOGICKEJ PRAXE V PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVE UČITEĽOV	
Mariana Siroťová, Eva Frýdková.....	1255
THE OUTLINE OF THE PROFESSION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION TEACHER IN THE VISEGRAD COUNTRIES. LITERATURE OVERVIEW	
Anna Szkolak.....	1264

GLOBAL DEVELOPMENT EDUCATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS
AT SECONDARY SCHOOLS

Tímea Šeben Zaťková, Denisa Petrušková 1272

NOVÉ VÝZVY VEDY

Štefan Šrobár 1284

NEZAMESTNANOSŤ MLADÝCH ĽUDÍ V NADVÄZNOSTI NA STAV
SLOVENSKÉHO STREDNÉHO ODBORNÉHO ŠKOLSTVA

Nikola Švejdová 1291

VZDELÁVANIE SESTIER V KONTEXTE BOLONSKEJ DEKLARÁCIE

Gabriela Štefková, Mária Zamboriová 1296

SLOVO NA ÚVOD

Doc. PaedDr. ThDr. Anton Lisnik, PhD., predseda organizačného výboru

Milé autorky, milí autori, milé čitateľky a čitatelia!

Pri čítaní tohto zborníka z 9. ročníka medzinárodnej konferencie sa stretnete s prezentáciou súčasnej vedy vo všetkých jej oblastiach. Ak sa zamýšľame, čo spája všetky tie rôzne pohľady, tak vidíme, že je to spoločná myšlienka pozrieť sa na človeka z rôznych stránok a skúmať jeho miesto v spoločnosti. Vedecky skúmať to, čo on sám je, a v kontexte vzťahov vysvetľovať jeho miesto vo vzťahoch.

V čom sú súčasné výzvy a trendy? Pomenujeme ich v jednotlivých príspevkoch, ale záver či konsekvencie si musí každý urobiť sám. Veda je cestou k tomu, aby sme sa pokúsili pomenovať pravdu a hľadali cestu na jej verifikáciu a prostriedky na použitie poznatkov pre dobro človeka. Najväčšou výzvou dnešnej doby by mal byť návrat k pravému dobru človeka.

Svätý otec František v encyklike *Laudato si* v 14. bode píše: „Naliehavo vyzývam na obnovenie dialógu o svete, v ktorom budujeme budúcnosť planéty. Potrebujeme konfrontáciu, ktorá nás všetkých zjednotí, pretože výzva životného prostredia, ktorá stojí pred nami, a tiež jej ľudské korene, sa týkajú a dotýkajú nás všetkých“.

Veda je miesto na vytvorenie dialógu preto, aby sme zachránili skutočné hodnoty a aby sme prežili. Viera nám ponúka cieľ, kam ľudstvo má ísť. Poznáme trend a poznáme výzvu. Prajem nám všetkým, aby sme dokázali naplniť to, čo sme spoznali, v praktickom živote pre dobro človeka.

Chcem sa poďakovať celému organizačnému tímu, hlavne za ich vernosť myšlienke spolupráce a ich osobnú angažovanosť. Zvlášť chcem poďakovať kolegom zo spoluorganizujúcich organizácii za spoluprácu a obety pri príprave konferencie. Bez ich osobného vkladu a ochoty táto konferencia nemala takýto priebeh a rozmer. Nech sám Najvyšší je darcom odmeny všetkým kolegom za ich ochotu a obety.

KULTÚRNE DIMENZIE HODNOTOVÝCH POSTOJOV

Jana Pecníková

Abstract

Values have played a major role in creation and formation of European cultural space. It was Europe found at the forefront of ideological, cultural, social and religious revolutions that was involved centrally in continuing search and reevaluation. Cultural values can be considered to be the result of cultural artistic activities that can be characteristic for its quality and not only quantity. Evaluation of this activity takes place on the basis of results that do need not have a form of just a material product. Cultural values are not regarded as a result of the moment of artistic activity. In this contribution we focus on integrated view on values being part of culture and we also deal with the art which is considered one part of cultural sphere. At the same time we also engage ourselves with the broader overview of the topic of cultural slavery as an antipode of approaches of one of the fundamental democratic values – freedom.

Úvod

Hodnoty zohrávali a zohrávajú dôležitú úlohu pri tvorbe a formovaní európskeho kultúrneho priestoru. Aj vďaka ich neustálemu hľadaniu a prehodnocovaniu bola (i je) Európa dejiskom ideologických, kultúrnych, spoločenských a náboženských prevratov. *Samozrejme, hodnoty ľudí upokojovali, tie očakávané ich, naopak, znepokojovali, podnecovali k činnosti a zjednocovali* (Brožík 2006, s. 115). Hodnoty sú ukryté za mnohými historickými udalosťami, ovplyvňujú svetové dianie a sú príčinou mnohých konfliktov.

Pri pohľade do histórie pojmu hodnota je zaujímavé tvrdenie Whiteheada (1970), ktorý používa pojem hodnota na označenie vnútornej reality udalosti. Avšak, chápanie sveta ako hodnotovej udalosti je problematické bez historického zaťaženia tradíciou. Prítomnosť, kvalitu a polaritu hodnôt zisťuje jedinec až v súvislostiach udalostí života. Hodnoty nemôžeme stotožňovať s vlastnosťami, ktoré človek zámerne prezentuje tak, ako by boli hodnotami. Hodnoty sa prejavujú v racionálnych, funkčných vzťahoch udalostí, poznatkov a ideí, ktoré sa menia bez ľudského pričinenia.

Relatívna povaha hodnôt

Práve rýchlo sa meniaci povaha hodnôt spôsobuje relatívnosť hodnôt a hodnotových rebríčkov. Pri prírodných katastrofách, či zmenách politického režimu, sa do popredia dostávajú často diametrálne odlišné hodnoty, ako tie, ktoré boli platné dovtedy. Morris (1956) ako prvý prichádza s teóriou hodnotových polí, v ktorých hodnoty navzájom súvisia, tvoria celok a zmena v jednej oblasti sa automaticky prejaví aj v ostatných. Ustanovuje relatívne a premenlivé hodnotové kritériá. Ak by sme sa priklonili k názoru Várossa (1970, s. 224) o tom, že „*hodnota je kvalitou funkcie, meranou adekvátnou normou*“, tak zistíme, že pri tejto snahe o merateľnosť hodnoty abscentuje myšlienka, podľa ktorej je pre človeka, ktorý koná tak, aby uspokojil svoju potrebu, hodnotou čokoľvek. Človek je v tomto vzťahu premennou veličinou, ale i tým, kto určuje kvalitu tohto vzťahu normou. Váross (1970) nepovažuje hodnoty za čosi dané, hodnota hodnôt nespočíva len v užitočnosti. Hodnoty podľa neho závisia od kvality ich funkcií. „*Preto sa hodnoty menia tak rýchlo, preto sa ľudia časom naučili diferencovať celé skupiny hodnôt podľa povahy rôznych funkcií, ktoré jedna a tá istá vec môže nadobúdať v živote ľudí*“ (Brožík 2007, s. 8). Várossova definícia (1970) je v dnešnej dobe považovaná za prekonanú, nakoľko dáva so súvisu subjekt, objekt i normu hodnotenia. Kritici jej vyčítajú, že môže viesť k zjednodušovaniu a tvorbe predsudkov.

Z tohto dôvodu dnes dochádza ku kategorizácii hodnôt, ktoré delíme na etické, estetické, ekologické, právne, kultúrne, a i. Starí Gréci pred Sokratom rozlišovali len dve kategórie hodnôt a to pozitívne (dobré) a negatívne (zlé). Každý jedinec hodnotí na základe vlastných postojov, noriem a tieto hodnotenia môžu protirečiť normám iných ľudí, tzv. *kvalita funkcie* je totiž pre každého iná. Príkladom je zistenie anglického literárneho vedca Eliotta v 2. polovici 19. storočia, ktorý spozoroval, že hodnota každého nového literárneho diela do istej miery mení všetky dovtedy existujúce klasické literárne hodnoty. Nové umelecké dielo môže hodnoty predchádzajúcich období zvýrazniť, oživiť a prípadne prekonať. Morris (1956) to nazýva premenlivým hodnotovým pólom. Hodnotu pre jedinca môže mať všetko jestvujúce, ale nemusí to byť rovnakou hodnotou pre všetkých ľudí. Hodnoty nie sú totožné ani s vlastnosťami svojich nositeľov. Každý jedinec si tieto hodnoty uvedomuje inak, čo závisí do veľkej miery od noriem. Voľba týchto noriem taktiež nemôže byť svojvoľná. Hodnota je výsledkom hodnotenia. Nič nemá hodnotu samo o sebe, ale nadobúda ju až procesom a v procese ľudskej činnosti. Tradícia stotožňovania hodnôt s normami je prítomná najmä v etike.

Hodnotiace stanovisko sa prejavuje formou názoru, ktorý odráža vlastnú osobnú skúsenosť. Názor prezentuje mentálny postoj k hodnotám, človek si často osvojuje prevzaté názory a vzory a riadi sa nimi vo vlastnom konaní. Treba rozlišovať vzory a vzorce správania (modely konania). Jazykovo sprostredkovaná skúsenosť (komunikácia) je často najdôležitejším východiskom pri tvorbe názorov človeka na život, svet a i. Toto tvrdenie potvrdzuje aj Homola (1972, s. 206) podľa ktorého „*se lidské hodnoty získávají zkušeností.*“ Jediniec prisudzuje cenu/hodnotu podľa štandardov skupiny, rozlišuje to „dobré“ a to „zlé“ na základe týchto noriem. Každý jedinec (identita) má svoj vlastný osobný systém hodnôt, ktorý dopĺňa spoločný systém, ktorý zdieľa so svojim okolím, sociokultúrnou skupinou (Slatinská, 2015). Hodnotový systém spoločnosti je určený vzťahom človeka k svetu, jeho postavením vo svete, ako aj vzťahmi s okolím a motívmi jeho činnosti.

Pocíťovanie integrácie sa prejavuje na úrovni hodnôt. Jediniec si osvojí hodnoty spoločenstva a na základe vlastného konania vie, či je jeho konanie posudzované ako vhodné alebo nevhodné. Tento hodnotový atribút pomáha zorientovať sa v hodnotovom systéme. Každý nositeľ kultúrnej identity si osvojil tieto hodnotové normy. Riadi sa podľa nich vo svojom konaní a taktiež podľa nich posudzuje konanie okolia. Tieto tlaky a ciele sa začínajú uplatňovať ako motivačné štruktúry a vedú k rozporu medzi tým, čo človek očakáva sám od seba a čo od neho očakávajú druhí. Na tomto princípe vznikajú rozdiely medzi všeobecným kultúrnym hodnotovým systémom a vybranými hodnotami kultúry, ktoré sa stali súčasťou motivácie individua. Každý totiž automaticky uplatňuje hodnotové meradlo pri svojej voľbe. Môžeme konštatovať, že hodnotové systémy usmerňujú a riadia život jedinca, dávajú mu zmysel a sú i motivačným činiteľom (snaha o dosiahnutie ideálu).

Hodnoty sú často predmetom náboženského a filozofického skúmania. Filozofické teórie sa pokúšali preukázať závislosť hodnôt od subjektu. Psychologické štúdie prepájajú hodnoty s aktivitou subjektu, prípadne upozorňujú na podstatu hodnoty v emocionálnosti ľudskej bytosti. V našej práci sa prikláňame k sociologicko-kultúrnemu rozdeleniu hodnôt Vajdu (1993), ktorý rozlišuje hodnoty mravného konania, hodnoty povahových vlastností človeka, hodnoty medziľudských vzťahov a hodnoty ľudského konania. Toto rozdelenie reflektuje odlišnú povahu hodnôt a je prepojené so sociokultúrnym prostredím jedinca. Individuálne hodnoty si určuje každý sám, sociálne resp. kultúrne hodnoty určujú vzájomné vzťahy v spoločenstve. Univerzálne hodnoty odrážajú vyššie ideály pre súžitie v globálnej kultúre. Inštitucionálne hodnoty sa prejavujú formou noriem. Všetky sú navzájom prepojené a tvoria ucelený hodnotový systém. Za najstarší vedecký pokus o zadefinovanie hodnôt je považovaný Sprangerov dotazník z roku 1928 na zisťovanie hodnotových orientácií, na základe ktorého stanovil, že hodnoty sú hierarchicky usporiadané. Najnižšie sa nachádzajú

ekonomické hodnoty, najvyššie kladie religiózne hodnoty. Od týchto jednotlivých stupňov sú odvodené hodnotové orientácie: teoretické, ekonomické, estetické, sociálne, politické, kultúrne, náboženské a i. Toto rozdelenie bolo neskôr považované za neobjektívne, napriek tomu je používané dodnes.

Kultúrne hodnoty

Pokiaľ definujeme kultúrne hodnoty, musíme brať do úvahy viacero spoločensko-vedných prístupov. Niektoré názory z prvej polovice minulého storočia vnímajú kultúru len ako množinu výsledkov ľudskej činnosti a neuznávajú myšlienku kultúry ako trvalého procesu (Brožík 2006). Ostrý kontrast je viditeľný pri otázke o skutočnom svete hodnôt, ktorý je vnímaný v dvoch polaritách, buď ako svet spoločenských hodnotových vzťahov, alebo ako svet materiálnej a duchovej kultúry. Kultúrne hodnoty sú neustále utvárané a pretvárané každou spoločnosťou a každým jej príslušníkom. Kultúrne hodnoty sa zvyčajne delia na dve základné skupiny: materiálne a duchovné, avšak táto kategorizácia nemusí byť definitívna pričom jeden a ten istý objekt či vzťah môže byť vnímaný ako súčasť oboch. Kultúrne hodnoty sú súčasťou sveta hodnôt ako takého a závisia od činnosti človeka. „*Mimoriadna dôležitosť bola prisudzovaná aj etnickým, kultúrnym a náboženským hodnotám, lebo dominujú emotívnemu cíteniu národa*“ (Čulenová 2012, s. 98). Definovanie kultúrnych hodnôt by malo brať do úvahy aj duchovnú podstatu kultúry a hodnoty s ňou spojené. Osobitosť kultúrnych hodnôt vyplýva už z ich názvu. Kultúra je mnohokrát stotožňovaná s umením, avšak umenie je len jednou z kultúrnych foriem. „*Umenie ako reflexia kultúry, ako výpoveď o kultúrnych hodnotách skutočne v určitom zmysle reprezentuje celok kultúry, v nijakom prípade ho však nemôže zastúpiť, či dokonca nahradiť*“ (Brožík 2006, s. 76). Kultúrne hodnoty považujeme za výsledok kultúrnej tvorivej činnosti, ktorá je charakteristickou kvalitou a nie je reprezentovaná len kvantitou. Hodnotenie tejto činnosti prebieha na základe výsledkov, ale jej výsledok nemusí byť len vo forme materiálneho produktu. Kultúrna hodnota nemusí byť len výsledkom momentu tvorivej činnosti.

Pri výskume hodnôt je nevyhnutné stanoviť presne čo sú a čo už nie sú kultúrne hodnoty. Tieto kultúrne hodnoty sa vždy viažu k určitému kultúrnemu priestoru a preto je dôležité zohľadniť tieto hodnoty v kontexte danej kultúry. Prejavuje sa to najmä pri umeleckých dielach. Nie každé umelecké dielo má aj kultúrnu hodnotu, môže mať však estetickú hodnotu. Umelecké dielo je tiež formou komunikácie, odrazom spoločenského vedomia a jeho hodnota sa často posudzuje nie podľa toho, čo je zobrazené, ale ako (akým spôsobom) je to znázornené. Pri umeleckých hodnotách ako súčasti kultúrnych hodnôt je podľa Brožíka (2007) dôležité rozlišovať medzi:

1. umeleckou hodnotou (jedinečnosť, pôvodnosť)
2. hodnotou umeleckého diela (subjektívna podmienenosť objektívnej hodnoty)

Umelecká hodnota diela spočíva v jeho spracovaní, použití vhodnej techniky, inovatívnosti postupu či vo zvolenom motíve. Avšak, ani umelecká, ani estetická hodnota nemusí zároveň znamenať, že dielo bude považované za hodnotné. Hodnota umeleckého diela súvisí so širšími súvislosťami. Mnoho umeleckých diel je považovaných za hodnotené až po určitom čase, nakoľko ich hodnotu preveruje čas. Kultúrna potreba je výsledkom záujmovej preferencie takých hodnôt, ktoré sú dielom tvorivej činnosti človeka, a ktoré človeka povýšil na dominanty svojho spôsobu života. „*Kultúrne potreby, podmienené záujmom, sú aktívne vzťahy spoločného subjektu k hodnotám nevyhnutným pre tvorivý spôsob jeho jestvovania*“ (Brožík 2007, s. 43). Znaky, ktoré nám uľahčujú identifikáciu hodnôt by sa nemali zamieňať za samotné hodnoty. Hodnotenie je vždy procesom porovnávania, ale nie každé porovnávanie je hodnotením.

Skúsenosť s uspokojovaním vyšších kultúrnych potrieb vedie k „personalizácii“ a modeluje každého jedinca individuálne. Aj „*umenie nám pomáha pochopiť zmysel a hodnotu našich vlastných rolí a všetkého, čo s nimi hodnotovo súvisí*“ (Brožík 2007, s. 67). Kultúra je mnohokrát vnímaná ako systém povinností, ktoré človek musí rešpektovať, ak chce žiť v spoločnosti, ktorá prijala tento systém (normy). Kultúrne normy sú systémom pravidiel, ako hodnoty realizovať a pravidlá sú špecificky účelovo vyjadrené normy, založené na schopnosti merať hodnotu (myslenú hodnotu). Domnievame sa, že hodnoty sú ukotvené vo vedomí ľudí, ich predstavách, a stávajú sa často východiskom i cieľom ľudského snaženia. Každý jedinec sa preto orientuje hodnotami a orientuje sa na hodnoty.

Kultúrne dimenzie hodnotových postojov

Dnešnú spoločnosť označujeme ako civilizáciu s vysokou úrovňou rizík a nebezpečenstiev. Preukázateľne v nej dochádza ku kríze dôvery a zodpovednosti, čo sa často nazýva krízou hodnôt a hodnotových postojov. Hodnoty hrajú kľúčovú úlohu vo vývoji ľudskej spoločnosti. Avšak k ich zneužívaniu dochádza v dobe technickej revolúcie, podobne ako v minulosti, keď boli hodnoty zneužívané ideológiami, ktoré odporovali ľudským právam, ľudskej dôstojnosti. Dnes sa tento pocit stupňuje prehlbujúcim sa extrémizmom a terorizmom. Ako uvádza Tondl (2010, s. 3): „*Růst nebezpečí a také jejich rozsahu i dosahu je také podstatně ovlivněn tím, že soudobá civilizační úroveň poskytuje nesrovnatelně větší i zhoubnější rozsah rizik a možností zneužití vymožeností dostupných a disponibilních technických prostředků.*“ Hodnoty sú prítomné aj v zdanlivo nesúvisiacich prejavoch jedincov. Sú zneužívané radikálnymi skupinami, šíria sa virtuálnym priestorom a často sa stávajú príčinou sporov.

Rozhodovanie človeka je vždy voľbou medzi možným a prípustným (tolerovateľným), toto rozhodnutie uplatňuje a rešpektuje isté hodnoty a hodnotové postoje, ktoré sa prejavujú v spoločnosti vo forme noriem. Každá kultúra si vyvinula vlastný systém týchto noriem, ktoré sú predpokladom jej fungovania. Hodnoty a normy vedú spoločnosť k tzv. civilizovanému správaniu (Todorov 2008). Etické, sociálne a kultúrne normy sú vzájomne prepojené a spájajú sa s globálnou hodnotou a kultúrnou atmosférou, ako aj jej tradíciami, predstavami a úlohami. Tieto normy vytvárajú funkčné hranice systému, ktoré by nemali byť prekročené. Tondl (2010) upozorňuje na to, že hodnoty i normy sú viazané na ľudskú činnosť, pričom determinujú kvalitu týchto vzťahov a vedú k šíreniu týchto hodnôt prostredníctvom komunikácie. „*Jde o komunikační procesy, o jazykové i mimojazykové formy komunikace, o využití sociálních vzorů, preferovaných podob lidského jednání a chování*“ (Tondl 2010, s. 6). Interkultúrna komunikácia predpokladá znalosť hodnotových systémov. Bez ich pochopenia a aplikácie v praxi, je vzájomná komunikácia problematická. Problémom tolerancie sú hodnoty kultúrnych systémov, ktoré popierajú naše vlastné. Do akej miery sa dajú tolerovať je individuálne a súvisí so stupňom rozvinutia interkultúrnej identity jedinca.

Procesom komunikácie, porozumenia, adekvátneho prijatia a vhodnej interpretácie je možné takmer bezproblémové šírenie hodnôt medzi odlišnými kultúrami. Nevyhnutným predpokladom je rešpektovanie odlišností v spoločensky tolerovateľnej miere a medziach. Pri predpoklade, že hodnota je platná v spoločnosti, ale nemusí byť považovaná za univerzálnu a pripustiť možnosť výnimiek, vedie k uľahčeniu interkultúrnej komunikácie. Jedným z najčastejších problémov pri konfrontácii hodnôt dvoch rozličných kultúrnych skupín sú odlišné sociálne vzory. Ak kedysi boli jasne určené rodové pozície, vzťahy a vymedzené úlohy jednotlivých členov v spoločnosti, tak dnes čelíme novým, neštandardným a neobvyklým situáciám, spojeným s globálnymi zmenami a technickou vyspelosťou, a z tohto dôvodu je potrebné opätovne zamerať pozornosť na hodnoty a ich dosah na konanie jedinca či skupín.

Z tohto dôvodu sa prikláňame k myšlienke, že práve vzdelávací systém by mal zahŕňať komplexné znalosti o spoločnosti, človeku a kultúre v najširšom zmysle. Ak v minulosti bola táto výchova ovládaná ideológiou, tak dnes sa otvára priestor (najmä na stredných a vysokých školách) priniesť tieto znalosti študentom v inovovanej podobe. Z predchádzajúceho tvrdenia vyplýva, že aj znalosť ako hodnota môže byť zneužitá a manipulovateľná. Znalosť ako hodnota predpokladá vnímanie a hodnotenie z oboch uhlov pohľadu, pozitívneho i negatívneho, čo vedie k prejavu v konaní človeka: prijatiu či neprijatiu situácie, osoby, a pod. Tolerantný hodnotový postoj by mal viesť k akceptovaniu permissívnych podmienok, teda zohľadneniu toho, či je aktivita/osoba možná, dovolená alebo aspoň tolerovateľná. *„Na tom nic nemění ani známá skutečnost, že mnohé z toho, co dnes pokládáme za nepřijatelné, nevhodné a dokonce často i škodlivé, bylo považováno minulými generacemi za normální, standardní a zcela přijatelné“* (Tondl 2010, s. 12). Tu je opäť prítomná neustála dynamika v tomto procese.

Vývoj hodnôt a hodnotových postojov nebol pokojný ani bezproblémový, v histórii môžeme pozorovať, že vznikol z konfliktných koncepcií, ktoré ovplyvnil kultúrny a civilizačný vývoj a odráža sa najmä v tvorbe kultúrnych, umeleckých a technických artefaktov. Celý vývoj rozvoja ľudského poznania bol sprevádzaný novými hodnotovými nárokmi a krízami. Pri hodnotových postojoch je potrebné brať do úvahy ich alternatívnosť sprevádzanú hľadaním nových, lepších a dokonalejších konceptov. Nakoľko hodnoty sú zložkami v procese rozhodovania, je dôležité ich integrovanie do procesu interkultúrnej komunikácie. Hodnotová úroveň človeka dnes čelí novým výzvam. V minulosti boli hodnoty viazané na náboženstvo a silné rodinno-sociálne vzťahy, jedinec bol determinovaný výchovou v rodine, čo viedlo k znalosti pojmov ako česť, poctivosť či pravdovravnosť. Z toho vplývala aj hrdosť niektorých povolání. Najmä ľudská solidarita bola považovaná za pozitívnu hodnotu. *„Strídání hodnotových postojů v globálním náziraní na civilizační vývoj a podmínky života lidského rodu není jen záležitostí naší doby, ale má své starobylé projevy již v nejstarších etapách vývoje lidského rodu. (...) Krize a konflikty v současné společnosti nebývají většinou podmíněny rozdíly v civilizační úrovni, nejde zpravidla o „konflikty civilizací“, ale spíše o konflikty různých hodnotových orientací“* (Tondl 2010, s. 18-19). Tento názor stojí v opozícii voči tvrdeniam Huntingtona (2001), ktorý vo svojom diele nekladie až taký dôraz na hodnotové postoje spoločností, ale skôr vníma materiálnu stránku vyspelosti civilizácií.

Problémom rozvoja komplexných hodnotových postojov je vedecký i intelektuálny rezortizmus, ktorý má svoje korene v 19. storočí a spočíva v úzkej špecializácii, ktorá limituje medziodborovú komunikáciu. Následkom tejto uzavretosti je spochybňovanie relevancie niektorých odborov a znalostí, pričom chýba vzájomný rešpekt. Práve hodnotiace úlohy a výzvy si vyžadujú interdisciplinárny prístup. Spôsob skúmania hodnôt sa často aplikuje formou teoretickej interdisciplinárnej platformy sociálnych a humanitných vied. V protipóle tu stojí axiologické vnímanie hodnoty a filozofické ponímanie hodnôt, ako niečoho metafyzického v oblasti hodnotiaceho vedomia. Práve skúmanie toho, ako sa filozofia hodnôt odráža v praxi, interpretácia hodnôt si vyžaduje rozvoj *„vied o kultúre“* (Kondrla 2013, s. 9).

Axiológia, ktorá vznikla v 1. polovici 20. storočia, reflektuje len do istej miery dynamiku hodnotových orientácií. V nich sa prejavuje množstvo sociálnych skupín, kultúr, či subkultúr, ktoré vyznávajú odlišné hodnotové postoje. Ako uvádzame ďalej, skúmanie hodnôt sa vyvíjalo v dvoch líniách (axiológia a filozofia), ktoré dnes dopĺňajú ostatné sociálno-humanitné odbory v snahe vytvoriť čo najkomplexnejší pohľad na systém hodnôt.

Filozofia hodnôt vs. axiológia

Pri filozofii hodnôt je potrebné zdefinovať antropologický základ, ktorý tvorí viacero prelínajúcich sa vedných disciplín v odbore sociálnych a humanitných vied. Hľadanie „koreňov“ či „pôvodu“ sa najčastejšie spája s gréckou filozofiou. Filozofické chápanie sveta hodnôt sa zvyčajne vracia k Platónovi (Predanocyová 2010), pre ktorého sú hodnoty pravda, dobro a láska považovaná za vrchol ideí tvoriacich podstatu nášho sveta. Hodnoty umiestnené do sveta ideí sú považované za nemenné, večne platné a nezávislé od človeka. Ich odraz je však prítomný (zafixovaný) v ľudskom konaní a správaní sa. Koncept hodnôt sa však prejavuje až v novoveku, pojem axiológia zavádza francúzsky filozof Lapié, ktorý sa vo svojom skúmaní zameriava na slobodnú vôľu, normu a hodnotiaci akt (Kondrla 2010). Axiológia vníma hodnoty ako súčasť ľudskej praxe, produkt ľudskej aktivity a vedomia či nástroj regulácie ľudského konania. Z filozoficko-metafyzickej roviny prenáša hodnoty do praktického kontextu. Základným východiskom axiológie je skúmanie akcií a reakcií, ktorých výsledkom je vznik hodnotiacej štruktúry.

Filozofia hodnôt, ako druhá línia skúmania hodnôt, vníma *„hodnoty ako objekty o sebe, ktoré majú transcendentálnu podobu“* (Kondrla 2013, s. 13). Tento prúd sa formuje v 19. storočí a vychádza z konfliktu metafyziky s pozitivizmom. Otázka hodnôt sa viaže na slobodné konanie človeka. Takáto *„konceptuálna hodnota nie je konceptom človeka a spoločnosti, ale je absolútnym konceptom ducha, systému alebo prírody“* (Kondrla, 2013, s. 16). V tomto prípade nastáva problém v definovaní materiálneho rozmeru hodnôt. Už Lotze (in Kondrla, 2010) si uvedomuje, že rozlišovanie dobra a zla sa nedeje len na báze poznania hodnôt, ale súvisí s ich prežívaním a osobnými skúsenosťami. Aj človek, ktorý má slobodnú vôľu potrebuje pravidlá, dokonca i na úrovni ideí (dobra, krásy, pravdy) sa orientuje vďaka normám. Hodnotiť môže človek len na základe existencie archetypu (vzoru), ktorý porovnáva s realitou.

Pre utvorenie hodnotiaceho názoru je potrebný svetonázor. Ak však predpokladáme, že hodnoty nie sú všeobecne platné, pretože sa viažu len na danú situáciu, hodnotu, dobu či podmienky, môžeme pochybovať o ich skutočnej existencii. Aj pri hodnotení minulých udalostí, a ich interpretácii, sa prejavuje náš hodnotiaci postoj a náš vzťah ku kultúrnym hodnotám. Cieľom je dať zmysel daniu a nájsť súvislosti s celkovým kontextom kultúry. Reflexia hodnôt starých kultúr si vyžaduje vnímanie širších súvislostí a nie prácu s informáciami vytrhnutými z kontextu. Kultúru treba vnímať ako globálny prejav človeka, ktorý vo svojom správaní vychádzal z hodnôt, či už v rovine poznania, alebo konania. Hodnoty majú mať regulačnú funkciu, ktorá však neobmedzuje slobodu. Už Scheler i Kierkegaard spozorovali, že hodnoty nie vždy vieme identifikovať a rozpoznať, ale vždy sú prítomné v rozhodovacom procese, ako podstata cieľa konania. Ich osvojovanie je spojené s procesom socializácie. Aj hodnoty, ktoré predstavujú kultúrne dedičstvo, sa automaticky neprenášajú z generácie na generáciu, ale každý jedinec si ich musí opätovne osvojiť. Zaujímavým spôsobom pristupuje k otázke hodnôt Hofstede (2006), ktorý predpokladá, že hodnoty sú všeobecné tendencie k dávaniu prednosti určitým stavom skutočnosti pred inými. Hodnoty sú prostriedkom pre spoznávanie kultúry, pretože v jej jadre sú tie pravé – skutočné hodnoty. Predstavujú jej najstabilnejší a najvnútornejší prvok a odvíjajú sa v nich ostatné znaky kultúrnych skupín.

Základné zložky kultúry sú v tomto koncepte: hodnoty, symboly, hrdinovia a rituály. Hodnoty odrážajú kultúru spoločnosti a sú determinované výchovou, rodinou a školou. Hofstede (2006) preto rozlišuje hodnoty na dve zložky:

1. žiaduce hodnoty – hodnoty z globálneho pohľadu
2. požadované hodnoty – hodnoty podstatné pre jedinca

Avšak podľa Hofstedeho (2006) je len zdaním, že kultúrne hodnoty budú pod vplyvom globalizácie podliehať zmene, nakoľko jadro kultúry (hodnoty) sa mení veľmi pomaly a odovzdáva sa z generácie na generáciu. Dnes sa z pohľadu humanitných a sociálnych vied nepretržite tvorí hodnotiaci profil človeka a dochádza k osobnej interitorializácii hodnôt konkrétneho kultúrneho systému (Poliak 2015). V 21. storočí sa opätovne dostáva do pozornosti pojem hodnota. „*Filozofia hodnôt sa v tomto ohľade akoby drží stranou, nechce sa zapájať do procesu modernej globalizácie, ktorá je založená na jednotnom chápaní sveta a jeho systému a postavenia človeka v ňom*“ (Kondrla, 2010, s. 12). Hodnoty sú v dnešnom ponímaní prepájané s potrebami. Do popredia vystupuje problém s „inakosťou“. „*Neschopnosť prijať iné do svojho systému, akceptovať to a zakomponovať do systému*“ (Kondrla 2010, s. 24). Pri tomto procese konfrontácie s iným/nepoznaným dochádza k porovnávaniu. Akceptácia iných hodnôt ohrozuje našu vlastnú podstatu, pretože sme tolerantní len do tej miery, do akej to „iné“ nespochybňuje náš vlastný systém.

Ak by sme sa pozreli do histórie, v minulosti boli hodnotové normy v Európe prioritne určované autoritou cirkvi, viazali sa na vieru. Dnes, v modernej spoločnosti orientovanej na pokrok, máme problém s lineárnym pochopením vývoja dejín a neustála potreba nových a rýchlejších reakcií na výzvy neposkytuje priestor na tvorbu noriem na základe ustálených hodnôt. Predpoklad straty autority vedie k akceptovaniu diverzity hodnôt a plurality systému hodnôt ako takeého. Súčasné normy stanovené autoritami sú zvyčajne len prejavmi moci. „*Hodnoty sa stávajú súčasťou veľkého príbehu, sú jeho milníkmi, ktoré ukazujú cestu. (...) Neistota z iného, cudzieho alebo radikálne nového je natoľko veľká, že v kontexte veľkého príbehu nakoniec toho, kto nejde cestou overených hodnôt, označíme za nie-normálneho*“ (Kondrla 2010, s. 29). V hodnotovej polarite je za normálny považovaný stav, keď je naše správanie, prejavy či konanie pre ostatných pochopiteľné.

Hodnoty vznikajú v procese, tvoria sa v priebehu dejín, sú výsledkom aktívnej tvorby a činnosti. Nesmieme zabúdať, že slúžia ako transformátor aj v procese komunikačného aktu. „*Hodnota vyjadruje to, čo sa pokladá za dôležité, čomu jednotlivec alebo skupina pripisuje význam*“ (Olejárová 2007, s. 8). Aj vzhľadom na toto tvrdenie, môžeme predpokladať, že sú práve hodnoty tým, čo do veľkej miery ovplyvňuje kolektívnu identitu spoločenstva, či už národa, komunity, kultúry a i. Súčasná európska kultúra je z celkového pohľadu skôr indiferentnou a sama seba charakterizuje v abstraktných pojmoch ako sloboda, rovnosť, demokracia, solidarita, trvalý rozvoj a otvorený trh. Tzv. západná kultúra preferuje univerzálnosť kultúrnych hodnôt napriek tomu, že táto univerzálnosť sa neodráža na chode a riadení jednotlivých štátov. Táto rôznorodosť systémov vedie k uznávaniu rôznych hodnôt v rôznych kontextoch. Ku kultúrnej fragmentácii dnes dochádza už vo vnútri štátov, kde vznikajú paralelné kultúrne svety. „*Mnoho ľudí verí, že šťastie lze nájsť v završení svobody ve znamení bezstarostné nespoutané volnosti, že sociální spravedlnost je pouze jiným výrazem pro nárok mít podíl na tomto štěstí, jež je totožné s absencí jakýchkoliv závazků, a že rovnost je synonymem pro rovný podíl na materiálních statcích, jež bezstarostný život umožňují*“ (Di Fabio 2009, s. 16). Spoločnosť, ktorá stráca dôveru v budúcnosť sa zatvára a izoluje, čo vedie k rezignácii a odmietnutiu ideálov slobody a rovnosti.

Slobodná spoločnosť, ktorá sa takto fragmentuje, rozdeľuje ľudí na skupiny namiesto deklarovanej rovnosti (na mladých či starých, mužov/ženy, postihnutých, a pod.). Sloboda – jedna zo základných demokratických hodnôt je v dnešnej spoločnosti spájaná prioritne s bezpečnosťou (ochranou pred teroristickou hrozbou). Ochrana štátu a neustále konflikty však destabilizujú ideu slobody, ako univerzálnej hodnoty.

Kultúrne otroctvo

Už francúzsky renesančný filozof Boétie (2014) vo svojom diele *O dobrovoľnom otroctve* prichádza s tvrdením, že život bez slobody nemôže byť šťastný. Sloboda človeka je podľa neho limitovaná strachom. „Tí dole“ sa boja moci, „tí hore“ sa boja o moc. Teóriu moci neskôr rozvinuli vo vlastných konceptoch Hobbes a Weber (2009). Filozofiu slobodných prináša Berd'ajev (2000), ktorý odmieta západoeurópsku racionalistickú tradíciu a prináša opak filozofie otrokov. Táto teória je založená na intuitívnom až spirituálnom vnímaní slobody, pričom sloboda nie je jediným objektom skúmania. Človek nemá byť otrokom bytia. „*Poznání osobnosti a svobody souvisí s osobním rozumem, s vůlí a aktivitou*“ (Berd'ajev 1997, s. 63). Sloboda sa prejavuje cez aktívne konanie, ktoré je založené na tejto hodnote. Sloboda v teoretickej rovine, bez uplatnenia v praxi, môže byť spochybňovaná.

Súčasný otroctvo súvisí s procesom socializácie, ktorá prechádza do stavu spoločenskej hypnózy, ktorá človeka púta. Spoločnosť slobodných ľudí nemôže utvárať vládu sily a silných, ale má viesť k solidarite. Avšak človek sám si vytvára otroctvo a závislosť na spoločnosti vďaka zdokonaľujúcej sa civilizácii. Civilizácia pomohla vymaniť človeka spod nadvlády prírodných síl. Civilizovaný človek pretvára svet okolo seba pomocou intelektu, avšak jej sprievodnými javmi sú útlak, vykorisťovanie, utrpenie veľkých mas ľudí, ktoré sa ospravedľujú hodnotami civilizácie. Aj spisovatelia ako Tolstoj či Rousseau vo svojej tvorbe upozorňujú, že civilizácia potláča slobodu a robí z ľudí jej otrokov, pričom im sľubuje oslobodenie. Nakoľko rozvoj civilizácie sleduje materiálnu bázu, potláča vo veľkej miere hodnotu ľudského života. „*Člověk cítí, jako by byl rozdrčen touto nesnesitelnou mnohostí, rozdrobeností, podmíněčností civilizovaného světa*“ (Berd'ajev 1997, s. 97). Kultúra a civilizácia budú vždy existovať spoločne, ale v istom zmysle je civilizácia staršia a pôvodnejšia, kultúra sa vytvára až neskôr. Proces civilizácie prebieha najmä na úrovni kolektívnej identity, avšak kultúra je individualizovanejšia. Civilizovaný človek neznamená automaticky kultúrny.

Ako sledujeme v dnešnej spoločnosti, civilizácia môže kultúru potláčať a robiť z jej nositeľov otrokov iných hodnôt, ako tých, ktoré tvorili jadro ich pôvodnej kultúry. Kultúrne štýly často napodobňujú tradície, čerpajú z nich a prinášajú do nich nové, inovované prvky. Kultúra je totiž dodnes založená na kvalite výberu. Preto aj kultúrna elita nemá viesť k aristokratizmu, čo by znamenalo zánik a postupnú degradáciu jednotlivých kultúrnych vrstiev, a teda kultúry ako takej. Kultúru tvoria tvorivé činy slobodných jedincov, nie otrokov kultúry. Subjektivita autorov tvorivou aktivitou preniká do objektívnosti sveta, pričom hlavným kritériom je odraz hodnôt a dokonalosti v rámci kultúrnej normy. Človek sa však môže stať otrokom kultúrnych hodnôt, ktoré sú presadzované vyššou autoritou.

Pri otázke kultúrneho otroctva je podstatný vzťah medzi slobodou a autoritou. Mill (1995) už v 19. storočí naznačuje, že slobodu v spoločnosti majú zaručovať slobody a práva, ako aj reprezentatívna skupina, ktorá má vystupovať v snahe o tzv. verejné blaho spoločnosti. Avšak „*všade tam, kde existuje vládnuca vrstva, značná časť morálky danej spoločnosti vychádza z vlastných záujmov tejto vrstvy a jej pocitu nadradenosti*“ (Mill 1995, s. 13). Nerovnosť v sociálnom postavení sa odráža aj na nefunkčnom chode spoločnosti. Vedomie kolektívnej slobody sa prejavuje vierou v spoločenskú autoritu, ktorá nie je oslabená ani zistením, že inde vo svete, napr. v inej krajine, je táto autorita odsudzovaná. Človek, ktorý akceptuje autoritu, spojenú s jeho kultúrnym prostredím, bez výhrad, sa stáva otrokom. Sloboda myslenia a vlastný názor sú nahrádzané imitovaním a preberaním myšlienok a názorov, ktoré zastáva táto autorita. Takýto človek resp. skupina je ľahko manipulovateľná, čo sa najčastejšie prejavuje vo forme rôznych kultúrnych zoskupení, ktoré propagujú ideologické myšlienky, fašizmus a pod.

Viera v slobodu v spoločnosti je prepojená s ideou pravdy. „V skutočnosti heslo, že pravda vždy zvíťazí nad prenasledovaním, je jednou z tých príjemných nepravd, ktoré si ľudia opakujú, až kým im nezovšednejú. Odporuje tomu každá skúsenosť. Dejiny oplývajú príkladmi, keď pravda podľahla prenasledovaniu. Ak ju nemožno potlačiť navždy, umlčávajú sa na dlhé veky“ (Mill 1995, s. 31). Ani fakt, že s niečím súhlasí väčšina neznamena, že je to skutočne pravdivé.

Pri kultúrnom otroctve je dôležité potlačiť slobodné myslenie, ktoré ohrozuje doktríny a ideológie. Na rozdiel od činov, myslenie nemá hranice dané kultúrnym spoločenstvom, a nevyžaduje si nevyhnutne moc, aby sa mohlo realizovať. Pluralita názorov má väčšiu šancu viesť k progresu, ako jedna ideológia, ktorá vládne formou totality. „Európa podľa môjho úsudku, vďaka svojej pokrokovosti a mnohostrannosti vývoja práve spomínanej pluralite“ (Mill 1995, s. 67). Práve pod vplyvom globalizačných trendov, pozorujeme túto rovnakosť v rozličných kultúrach a ich systémoch. Ani pôvodné hodnoty nedokážu odolať tlaku a novým trendom. Ich unikátnosť je postupne nahrádzaná uniformnosťou. Za dva nevyhnutné predpoklady ľudského rozvoja sú považované sloboda a mnohotvárnosť podmienok. Ak nedochádza k ich rešpektovaniu, vedie to k masovosti, uniformite, amorálnosti a neprirodzenosti, ktorých následkom je strata hodnôt, oslabenie vnútornej štruktúry kultúrneho spoločenstva a taktiež strate kultúrnej diverzity. Spoločnosť má právo byť suverénou nad človekom, ale len ak mu umožňuje slobodný rozvoj. Dodržiavanie všeobecných pravidiel, platných pre všetkých rovnako, má viesť k tomu, aby členovia spoločenstva vedeli, čo majú očakávať. Suverenita/autorita nemôže vziať človeku slobodnú vôľu, ani možnosť rozhodovať sám za seba.

Záver

Predpokladáme, že dôležitým kritériom boja proti kultúrnemu otroctvu je uznanie hodnoty každého jedinca. Táto individuálna sloboda je dnes ohrozovaná extrémnym nacionalizmom, novými technológiami, industrializáciou či prejavmi intolerancie. Kultúrny systém má umožniť jedincovi, aby v ňom rozpoznával osobné slobody, ktoré ho neobmedzujú v rozvoji. Každá kultúra je špecifická vo svojich zvykoch, tradíciách a formuje jedinca. Negatívom je, keď hodnotové postoje jedinca odrážajú jeho postavenie ako otroka systému a namiesto osvojenia si poznania a otvorenia svojej identity interkultúrnym prejavom, ich odmieta a ostáva limitovaný v uniformnom priestore okolo seba.

Zoznam bibliografických odkazov

- BERĎAJEV, N., 1997. *O otroctví a svobodě člověka*. Praha: Oikoymenh. ISBN 80-86005-50-X.
- BERĎAJEV, N., 2000. *Filosofie svobody*. Praha: Votobia. ISBN 80-7198-486-8.
- BOÉTIE, E., 2014. *O dobrovol'nom otroctve*. Bratislava. ISBN 978-80-971397-2-8.
- BROŽÍK, V., 2007. *Hodnotové orientácie*. Nitra: Polianka. ISBN 80-8050-958-1.
- BROŽÍK, V., 2006. *O hodnotách a ľuďoch*. Nitra: Polianka. ISBN 80-8050-958-1.
- ČULENOVÁ, E., 2012. *Jazyk: Matrica alebo plášť?* Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0409-8.
- DI FABIO, U., 2009. *Kultura svobody*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-195-6.
- HUNTINGTON, S. P., 2001. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového rádu*. Praha: Rybka publishers. ISBN 80-86182-49-5.

- HOMOLA, M., 1972. *Motivace lidského chování*. Bratislava: SPN. bez ISBN.
- KONDRLA, P., 2010. *Hodnoty a postmoderna*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-50-1.
- KONDRLA, P. et. al., 2013. *Tri aspekty skúmania hodnôt*. Ljubljana: KUD. ISBN 978-961-6894-29-6.
- MILL, J. S., 1995. *O slobode*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-88778-07-7.
- HOFSTEDE, G., HOFSTEDE, G. J., 2006. *Kultury a organizace: Software lidské mysle*. Praha: Linde. ISBN 80-86131-70-X.
- MORRIS, CH., 1956. *Varieties of Human Values* [online]. 1956 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <https://ia600308.us.archive.org/20/items/varietiesofhuman010598mbp/varietiesofhuman010598mbp.pdf>
- POLIAK, P., 2015. *Interkultúrne rozdiely v manažmente organizácií*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1029-7.
- PREDANOCYOVÁ, L., 2010. *Filozofický koncept cnosti v gréckej klasickej filozofii*. Nitra: UKF. ISBN 978-8080-9471-49.
- SLATINSKÁ, A. 2015. *Írsky jazyk a identita: revitalizácia a ochrana*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1012-9.
- TODOROV, T., 2008. *Strach z barbarů*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7432-111-5.
- TONDL, L., 2010. *O aplikaciích etických hodnot a hodnotových postojů I*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0015-1.
- OLEJÁROVÁ, M. et. al., 2007. *Charakteristika vybraných krajín z pohľadu interkultúrnej komunikácie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-8083-507-1.
- VAJDA, J., 1993. *Etika*. Nitra: Enigma. ISBN 80-8547-123-X.
- VÁROSS, M., 1970. *Úvod do axiológie*. Bratislava: Epona.

PhDr. Jana Pecníková, PhD.

Univerzita Mateja Bela, Filozofická fakulta
Katedra európskych kultúrnych štúdií
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica
jana.pecnikova@umb.sk

Posolstvo Jána Pavla II. 2016

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
konanej v dňoch 21. – 22. apríla 2016 v Poprade

Editori	doc. PaedDr. ThDr. Anton Lisník, PhD. PhDr. Katarína Greňová
Vydavateľ	VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku Hrabovská cesta 5512/1A, 034 01 Ružomberok verbum@ku.sk
Rok vydania	2016
ISBN 978-80-561-0369-2	